

การละเล่นของเด็ก ในจังหวัดสุงขลา

ปัทมาภรณ์ ชาเดศเพชร*

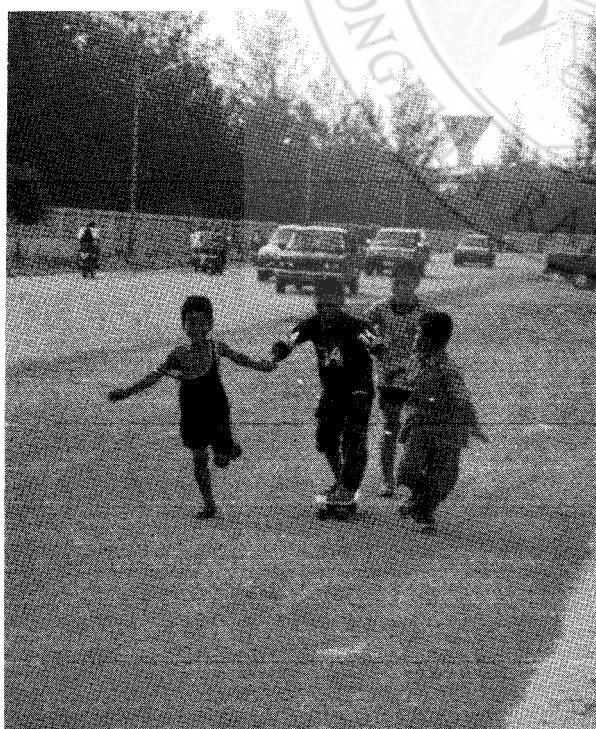
การละเล่นพื้นบ้านเป็นกิจกรรมนันทนาการหนึ่งซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีกันในสังคม โดยมีรากฐานมาจากความเป็นจริงแห่งวิถีชีวิตของชุมชนที่มีการประเพณีปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านานจากอดีตสู่ปัจจุบัน การละเล่นบางชนิดได้รับการถ่ายทอดลิบลسانต่อกันมาพร้อมกับการรับปรุง เปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนารูปแบบอยู่อย่างต่อเนื่องจนมีลักษณะเฉพาะที่น ดังนั้นการละเล่นพื้นบ้านจึงเป็นผลิตผลอันเกิดจากความคิดและจินตนาการของมนุษย์ยุคจะสะท้อนถึงโลกทัศน์ ภูมิธรรม และจิตวิญญาณของบรรพชนในท้องถิ่นที่ได้ถูกหล่อหลอมจนตกลงหลักเป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าและได้กล้ายเป็นมาตรฐานแห่งวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของประเทศชาติ

การละเล่นนับว่ามีความสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์มาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการละเล่นของเด็กของผู้ใหญ่ล้วนแสดงออกถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยุ นแบบรวมเนียมประเพณี ค่านิยมและความเชื่อของสังคมนั้นๆ ทั้งยังก่อคุณค่า แก่มนุษยชนในการฝึกคลายความตึงเครียด เสริมสร้างพลังกายให้แข็งแรง ฝึกความคิด ความเข้าใจ การแก้ปัญหา นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดภาวะเบียนบินัย เกิดการยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมสร้างความเป็นกันยາณมิตรให้แก่ชุมชน

*อาจารย์ไปร่วมกิจกรรมวิชาภาษาคิดปี โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา

ทำให้สังคมเกิดความเข้มแข็งจนก่อเป็นความดีงามอันเป็นเป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิต การละเล่นพื้นบ้านจึงเป็นเครื่องบ่งชี้ให้คนของชาติได้เห็นคุณค่าแห่งท้องถิ่นที่มีวัฒนาการยาวนานถ่ายทอดถึงความเจริญและความสืบทอดอย่างชุมชน จึงเป็นจิตสำนึกของชุมชนที่จะตระหนักรถึงภาระและบทบาทหน้าที่ของตนอยู่ใน การนำห้องถิ่นไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นไป

โดยผลวัดแห่งสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยมีกาลเวลาเป็นสื่อนำไป อิทธิพลแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากกระบวนการและการผลักดันให้ชนบทยอมรับสังคมเมือง และภาวะแห่งการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบใหม่นี้ อาศัยความเจริญจากเทคโนโลยีนำไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์จึงกลายเป็นสังคมแห่งทุนนิยม และบริโภคนิยมทั้งนี้เพียงเพื่อความทันสมัย ผลกระทบแห่งคตินิยมนี้เป็นเหตุให้ชนบทถูกมองว่าล้าหลัง ด้อยพัฒนา จึงพยายามดันตนต่อสู้กับสังคมใหม่ที่มีผู้อื่นหอบยื่นให้จนส่อเค้าว่าปักสถานแห่งอดีตได้ถูกจัดระบบใหม่ ภูมิปัญญาในห้องถิ่นขาดการพัฒนา ส่งเสริมและหมดความสำคัญ ความดีงามที่แฝงไว้ด้วยความสงบสุข สนุกสนานความปรองดองในชุมชนกลายเป็นอดีตให้ชนรุ่นใหม่เล่าขานแทนการได้สัมผัสริบ

จังหวัดสงขลา เป็นห้องถิ่นหนึ่งที่ได้รับคลื่นกระแสแห่งสังคมยุคใหม่เป็นเหตุให้ผลิตผลทางวัฒนธรรมถูกปรับเปลี่ยน เอกลักษณ์ดั้งเดิมบางอย่างค่อยๆ หายไป รูปแบบของวัฒนธรรมใหม่มีมากขึ้น จึงควรช่วยกันดำเนินพัฒนาไว้ซึ่งภูมิปัญญาอันเหมาะสมแก่ห้องถิ่นเพื่อให้อยู่คู่กับภูมิปัญญาอันเป็นไทย ชาวใต้ต่อไป

ความหมายของการละเล่นพื้นบ้าน

การละเล่นพื้นบ้าน หมายถึง กิจกรรมการเล่นของสังคมซึ่งไม่ทราบที่มา แต่ได้ยอมรับและถ่ายทอด การเล่นต่อ ๆ กันมาโดยไม่ขาดสาย เป็นกิจกรรมการเล่นซึ่งมีการเคลื่อนไหวกิริยาอาการเป็นส่วนใหญ่ อาจมีมีดินตรี การขับร้อง หรือการฟ้อนรำประกอบการเล่น มีจุดมุ่งหมายในการเล่นเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลินในโอกาสต่าง ๆ

การละเล่นของไทยไม่สามารถกล่าวตามระยะเวลาทางประวัติศาสตร์ได้ เพราะมีความเป็นมาที่อยู่ในลักษณะของการพัฒนาด้วยแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยจำสืบท่องกันมาจากคนบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง (ร.อ. พญ.ปรียา ทิรัญประดิษฐ์ 2533:15) โดยเหตุที่การละเล่นเกิดขึ้นมาอย่างนานและปรากฏอยู่ทั่วไปในห้องถิ่นต่าง ๆ ในความหลากหลายของการละเล่นพื้นบ้าน จะมีทั้งลักษณะร่วมที่เหมือนกัน ลักษณะร่วมที่ไม่เหมือนกันและลักษณะที่แตกต่างกันนับเป็นความเฉพาะของพื้นบ้านนั้น ๆ ประการหนึ่งที่การละเล่นปรากฏในทุกชุมชนคือ การละเล่นพื้นบ้านของเด็กและของผู้ใหญ่ เช่นเดียวกับที่ปรากฏในจังหวัดสงขลา

การละเล่นพื้นบ้านของเด็ก

ธรรมชาติของเด็กประการหนึ่งคือ การค้นหาความสนุกสนานที่สอดแทรกด้วยความรู้สึกอย่างรู้สึกของเด็กน้อยเกือบตลอดเวลา จึงแสดงพฤติกรรมในบทบาทต่าง ๆ ที่เรียกว่า "การเล่น" การเล่นของเด็กจึงเกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้งและได้รับการสืบทอดเลียนแบบต่อกันมาจากการบุคคลนึงมาบุคคลหนึ่งบางชนิดอาจจะเสื่อมสูญไปแล้ว การละเล่นของเด็กจึงมีมากมายและแพร่หลายอย่างกว้างขวางทั้งนี้เพื่อสนองความอยากรู้อยาก

เห็น ฝึกให้เด็กรู้จักใช้จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เสริมสร้างความสามารถ และพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ทำให้ชีวิตสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

ความเป็นมาของการละเล่นในจังหวัดสงานลาไม่อาจหาข้อสรุปที่ชัดเจนลงไปได้แต่คงมีมาตั้งแต่การเริ่มตั้งรกรากในท้องถิ่นนี้ มีหลักฐานหนึ่งที่ปรากฏในสมัยอยุธยาคือ บกложครเรื่องนางมโนหรา ซึ่งเป็นบกложครที่ชาวด้วยรัฐกันดี กล่าวถึงการละเล่นลิงชิงหลัก ปลาลงอวน ดังนี้

"เมื่อนั้น โภนวลพระศรีจุลา ว่าเจ้าโภนตรุ่มโนหรา มาเราะเล่นกระไรดี เล่นให้สนุกคลายทุกข์ เล่นให้สนุก ในวันนี้ จะเล่นให้ขันกันลักษ์ที่ เล่นกันให้สนุกจริงจริง มาเราะจะวิ่งลิงชิงหลักข้างโน้นนะเจ้าเป็นแคนพี่ข้างนี้เป็นแคนเจ้านี้ เล่นลิงชิงเสาเหมือนกัน ถ้าครัววิ่งเร็วไปข้างหน้า ถ้าครัววิ่งช้าอยู่หลังนั้น เอาบัวเบียนเสาเข้าชิงกัน ขยายไส่ผยัพันกันไปมา"

เมื่อนั้น โภนวลพระศรีจุลา บอกเจ้าโภนตรุ่มโนหรา มาเราะเล่นปลากล่องอวน บัวพุดสอนห้องน้องเป็นปลา ลอดล่องท่องมาเจ้าหน้าที่ จะขึ้นมือกันไว้เป็นสายอวน ดักท่าหน้ากลองเจ้าล่องมา ออกหน้าที่ครอับตัวได้ คุมตัวเอาไว้ว่าได้ปลา"

ในวรรณกรรมชาวบ้านเรื่องสินธุราช ฉบับวัดเชิงแสได้ อำเภอระโนด จังหวัดสงานลา ซึ่งระบุว่าแต่ง "พุทธศักราชล่วงแล้วได้ 23 คือ พราวันชา" ได้กล่าวถึงการละเล่นตอนพระสินธุราชกับกินเรือหานางลงเล่นน้ำว่าได้เล่น "เขลังอวน" และ "ชิงช่วง" ดังนี้

พระองค์ทรงทราบ	หน่อยราสาระเกษฐ์
พระชวนนวสกินธ์	เล่นชาวมีดีนกุพา
หานางเป็นอวนใหญ่	พระจอมไดรเป็นกุลมกา
ว่ายล่องท่องไปมา	ໄລມัจฉาปลาด้องอวน
โฉมประงนวงหั้งห้า	เด็ดบุปผามาซิงช่วง
แหงนุชบังบุคหน่าวง	พระชิงช่วงดวงบุปผา

ในวรรณกรรมอื่น ๆ ก็กล่าวถึงการเล่นไว้ตามสมควร แต่เป็นมหรสพและเป็นการเล่นของผู้ใหญ่ เช่น หัวล้านชนกัน นมยานตีเก้ง ไก่ชน เป็นต้น ส่วนการเล่นของเด็กโดยเฉพาะเด็กวิ่งไปปราภู จึงเป็นเรื่องยากที่จะสืบสานความเป็นมาเกี่ยวกับการเล่นของเด็กอย่างไร ตามการเล่นในยุคแรก ๆ เมื่อพิจารณาแล้วคงเป็นประเภทที่เล่นง่าย ๆ โดยอาศัยวัสดุจากธรรมชาติ เช่น ลูกบลลทรรย เล่นปืนดักตาจากดินเหนียวเล่นหมกในน้ำ เป็นต้น จากนั้นคงจะอาศัยการสังเกตของผู้ใหญ่และธรรมชาติแวดล้อมแล้วเลียนแบบคิดเล่น

กันขึ้น เช่น เล่นข้าวหอยเลียง ปลาดิบป้อง ตีไก่ (โดยใช้มือหรือหัญชาดินนา) เสือกินวัว เก้ และเล่นเป็นผัว เป็นเมีย เป็นต้น การเล่นที่ซับซ้อนมีกติกามีบุตรของ ประกอบและมีของเล่นประกอบเห็นจะเกิดขึ้นในชั้นหลัง (อุดม หนูทอง 2529 : 169-170)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการละเล่นของเด็ก ในจังหวัดสงขลา

การละเล่นพื้นบ้านของเด็กแต่ละชุมชนมีลักษณะเฉพาะถิ่น สภาพแวดล้อมเป็นส่วนกำหนดการเล่นของเด็กตลอดจนเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเล่นทำให้เกิดการสืบทอดและการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการละเล่นพื้นบ้านของเด็ก มีดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือ สภาวะที่มีอยู่ตามธรรมชาติซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตมนุษย์อันเป็นองค์ประกอบทางนิเวศวิทยานับเป็นปัจจัยต่อการละเล่นให้มีลักษณะต่าง ๆ สภาพแวดล้อมทางกายภาพได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วยพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำและพื้นที่ราบสูง ภูเขาป่าไม้ โดยเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าเรือสาบสงขลา ซึ่งเป็นท่าเรือสาบน้ำเดิมที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ต่อผลดัชนการละเล่นของเด็กจะพบว่ามีการละเล่นใน จังหวัดสงขลาสามารถย ที่อาศัยพื้นที่ทางธรรมชาติเป็นตัวกำหนดวิธีการเล่น ได้แก่

การเล่นพื้นที่ตามชายหาดเนื่องจากเป็นที่รำนกว้าง พื้นเป็นทรายและดินทรายจึงเป็นองค์ประกอบในการกำหนดการละเล่นของเด็กได้เช่น การเล่นน้ำทะเล ชั้นคลอง ค่อนโลงค่อนฉาง ดำเน้ ตีลูกโป่ง เรือพัดพร้าว เรือหัญชา

การเล่นในทะเล แม่น้ำ ลำคลอง เช่น การเล่นแทกเหลน ทุ่นค่อนโลงค่อนฉาง ดำเน้ ตีลูกโป่ง เรือพัดพร้าว เรือหัญชา การเล่นบนพื้นดินลานกว้าง สนาม เช่น ราวด้อ บุสุ เดย เรือบิน

ป่าวขอนาย เป็นต้น

1.2 สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดสงขลา มี

2 ฤดู คือ ฤดูฝน และฤดูร้อน

ช่วงฤดูฝนยาวนานตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ปริมาณน้ำฝนที่มากที่สุดเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม มีอิทธิพลต่อการละเล่นของเด็กในช่วงฝนตกหนักเด็กไม่สามารถออกจากบ้านได้ จึงต้องเล่นในครัวและอยู่ในขอบเขตจำกัด เช่น การเล่นมากขึ้น อีดัก หมากชีด เปา กบ เมื่อมีปริมาณน้ำฝนมาก น้ำเริ่มเจ็บของตัว กรณีการเล่นแข่งขันกันในน้ำ เช่น แข่งเรือพัดพร้าว เรือกระดองปลาหมึก แทกเหลน ค่อนโลงค่อนฉาง ครั้นเมื่อย่างเข้าสู่ฤดูร้อนมีลมพัดจึงหันมาเล่นว่าย

2. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลในเรื่องของเล่นเป็นอย่างมาก เพราะทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นสามารถนำมาใช้เป็นวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเล่น หรือเป็นแบบของบทบาทสมมุติ เช่น

ดิน ที่บ้านสกิงหม้อ อำเภอสกิงพระ จังหวัดสงขลา มีทรัพยากรดินที่มีค่าเพราะเป็นดินเหนียวและดินทรายละเอียดเหมาะสมสำหรับทำภาชนะเครื่องปั้นดินเผา และที่บริเวณเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีดินเหนียวเหมาะสมสำหรับทำการเบื้องดินเผา ใช้มุงหลังคาและปูพื้น นับเป็นทรัพยากรที่มีค่า การละเล่นของเด็กที่นำดินมาเป็นอุปกรณ์นั้น สามารถหาดินได้

ทั่วทุกแห่งไม่จำกัดเฉพาะเดินทางเยี่ยมและเดินทางหม้อเทาัน การละเล่นที่ปรากฏว่าใช้ดินเหนียวมาทำเป็นอุปกรณ์คือ การเล่นชนวนวัดเดิน กล่องดิน การปั้นดินเป็นลูกนูฟเพื่อใช้เป็นลูกเกยอุปกรณ์ในการเล่นชนิดต่าง ๆ เช่น ชั้ดพรก (ใส่ลูกนูฟในกระดาษ) ยิงหนังสติก ข้าวหอยเลียง (ดินเหนียวบันภาชนะจำลองสำหรับเด็กเล่น) หรือใช้ดินทราย เช่น การเล่นชนวนลอดทราย ใบไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนำมาใช้เป็นอุปกรณ์การเล่น เช่น ใบสนนำมาเล่นทรายกับสนหัก หญ้าคำนำมานำเล่นต่อไป เนื่องไม้ทับถมนำมาปิดทับเด็กในการเล่นไก่กุ๊หลอก (ไก่อุ้มลูก) อีกด้วย

การเล่นที่มีลักษณะบนาทสมมติ เป็นการเล่นเลียนแบบสิ่งที่ปรากฏตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น บริเวณที่มีแม่น้ำลำคลอง ห้วย หนองบึง เช่น อำเภอหาดใหญ่ รัตภูมิ นาทวี เทพา มีระเข้ ปลา พืชผัก การละเล่นที่เลียนแบบมา เช่น การเล่นเขี้ยว (ระเข้) เก็บผักบุ้ง ทึ่งเผาไฟ (ปลาทึ่ง) บริเวณหัวเขาแดง อำเภอสิงหนคร เคยเป็นป่าชุมชนมีเสืออาศัยอยู่มากจนมีการสร้างศาลา庇ลี มีการละเล่นเสือข้ามหัววย เสือกินวัว บริเวณอำเภอระโนด เคยมีผู้ซ้างป่าหรือซ้างแคระ การละเล่นที่เกี่ยวกับซ้าง เช่น ซ้างหิงผ้า เชือซ้าง เป็นต้น

3. สภาพแวดล้อมทางสังคม

สภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การละเล่นของเด็กเกิดขึ้นหลายชนิด ชุมชนแต่ละแห่ง มีความแตกต่างกันในเรื่องวิถีการดำรงชีวิต การละเล่นของเด็กจึงมีลักษณะเฉพาะถิ่นตามสภาพสังคมนั้น ๆ ได้แก่

3.1 การประกอบอาชีพ ชุมชนในจังหวัดสงขลาเคยมีการทำไร่ ทำนา การปั้นเครื่องปั้นดินเผา

การประมง การค้าขาย เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการละเล่นชนิดต่าง ๆ เช่น เช่น

การปลูกมะพร้าว มีการปลูกกันมากมายหลายพื้นที่ ส่วนประกอบของมะพร้าวนำมาเป็นอุปกรณ์การเล่นได้ เช่น พรก (กระดาษ) นำมาทำเป็นกระดาษพรก หรือนำมาเล่นชั้ดพรก อีดึงฟัดรา สำนับมะพร้าวหรือทางมะพร้าวสำนับสามารถเป็นตัวกรอบส่วนพัดพราว(กาบมะพร้าว) นำมาทำเรือพัดพราว วัวทางมะพร้าว

การปลูกมะม่วงหิมพานต์ จัดเป็นพืชเศรษฐกิจนิยมปลูกมากที่อำเภอหาดใหญ่ จันท์ เทพา นาทวี บางกล้ำ รัตภูมิ ส่วนของเมืองม่วงหิมพานต์ นอกจะจะใช้รับประทานแล้วยังสามารถนำมาเล่นได้ เช่น ลูกครก หรือหัวครก หรือยาวย่าง (เมล็ดมะม่วงหิมพานต์) เป็นอุปกรณ์การเล่นชั้ดราวดราก อีดึงฟัดรา ทอยครก

การปลูกยางพารา มีการปลูกอยู่มากทั่วไปโดยเฉพาะอำเภอหาดใหญ่ บางกล้ำ ส่วนของเมืองยางนำมาระบกวนการเล่นได้หลายชนิด เช่น ชั้ดพรก ทอยรา ทอยหลุม ลูกลม หมายขุน หรือการนำขี้ยาง (เศษยาง) มาปั้นเป็นลูกบล้อยาง นอกจากนี้ในบริเวณการเล่นค่อนโถงค่อนจั่งก้มิกล่าวถึงต้นยางว่า “ค่อนโถงค่อนจั่ง ค่อนไม้ยางไม่หัก”

ไม่ไผ่ แต่ดังเดิมมีการปลูกไม้ไผ่กันอยู่ทั่วไป เพราะวิถีชีวิตของชาวสงขลา มีการใช้ไม้ไผ่มาทำเป็นเครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน และได้รับการสืบทอดต่อกันมาความผูกพันกับไม้ไผ่จึงมีปรากฏในการเล่นของเด็กหลายชนิด เช่น ทำเป็นรัวเพื่อใช้เล่นทอยรา ไม้อี้ ลูกลม กล่องดิน ลับโง

ตันตาลโคนด ปลูกมากແ霎สทิงพระ กระแสงินธุ์ ระโนด จันดูเหมือนกล้ายเป็นไม้ประจำท้องถิ่น ตันตาลให้คุณประโยชน์ต่อชุมชนไม่น้อย โดยเฉพาะการทำน้ำตาลและเป็นอุปกรณ์ประกอบการเล่นของเด็ก เช่น ทอยตาล ชั้ดราวดตาล ลูกหัน

นาข้าว เป็นอาชีพหลักของชาวจังหวัดสงขลา เมื่อก็ถูกหักหัวข้าว ชาวนาต้องพาลูกหลานเล็ก ๆ ไปเลี้ยงในนา จึงเกิดอุปกรณ์การเล่นของเด็กคือ ปีชัง

การทำเครื่องปั้นดินเผา ของชาวจังหวัดสงขลา เคยมีชื่อเสียงกันมาช้านานด้วยมีดินที่มีคุณภาพดี

เป็นอาชีพหนึ่งของท้องถิ่น นอกจะจะเป็นอาชีพที่ทำให้ชุมชนเจริญขึ้นยังมีส่วนในการช่วยให้เด็กได้มีอุปกรณ์การเล่น เช่น การใช้กระเบื้องเป็นเกย หรือลูกตั้ง การนำดินมาทำเป็นลูกนู

การค้าขาย สงขลาเป็นเมืองท่าการค้าขายที่สร้างความเจริญให้กับชาวสงขลา เพราะสงขลามีปากน้ำทำให้มีการติดต่อด้านการค้าทางเรือได้ง่าย โดยเฉพาะการค้าพรมไทย รังนก กระเบื้อง ฯลฯ กระบวนการค้าขายนี้กลายเป็นแบบอย่างให้เด็กนำมาเป็นกิจกรรมการเล่นเลียนแบบการค้าขายด้วยการซื้อ เช่น การเล่นไก่ขันร้านขายมันเทศ การซื้อ ชั่ง เว็บซึ่งทอง

3.2 ความเชื่อ เป็นระบบความรู้สึกนึกคิดร่วมกันของกลุ่มคนในสังคมที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในชุมชนได้ ความเชื่อบางอย่างไม่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลโดยเฉพาะความเชื่อเรื่องสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติ จะนั้น ความเชื่อจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์แต่ละกลุ่มชนชั้นซึ่งรวมความถึงเด็กด้วย การละเล่นของเด็กจึงเกิดจากการสมมติบทบาทขึ้นโดยมีความเชื่อเป็นพื้นฐานโดยเฉพาะความเชื่อทางพิธีกรรม เช่น การเชื่อนางแมว การเชื่อช้าง การเชื่อแม่ครี หรือความเชื่อเรื่องผีมีปรากฏในการ ละเล่น เช่น ผีเข้าวด ผีดิบ

3.3 การปักครอง ในอดีตที่ผ่านมาจากเมืองสหิพะเป็นเมืองสิงขระและได้กล้ายามาเป็นเมืองสงขลานัน บ้านเมืองถูกปักครองโดยนគครศรีธรรมราชา ภายใต้อำนาจของกรุงศรีอยุธยาเกิดศึกสงครามกับเมืองต่างๆ เช่น พัทลุง ปัตตานี นครศรีธรรมราช จากสภาพการปักครองที่เป็นเมืองขึ้นของราชธานีศรีอยุธยานี้ทำให้มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของชาวสงขลารวมถึงการกำหนดบทบาทการละเล่นของเด็กที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบการปักครอง เช่น การเล่นป่าขอนาย ช้างชิงเมือง ชี่ม้าสังเมือง

จากปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นส่วนกำหนดการละเล่นในจังหวัดสงขลา เช่น การพนับการละเล่นต่าง ๆ มากมายและการละเล่นเหล่านี้อาจเกิดขึ้นได้ในทุกพื้นที่ ดังนั้นจึงเป็นเพียงการเสนอร่องรอยความน่าจะเป็นของการเกิดการละเล่นต่าง ๆ เท่านั้น

รูปแบบของการละเล่นพื้นบ้านของเด็ก

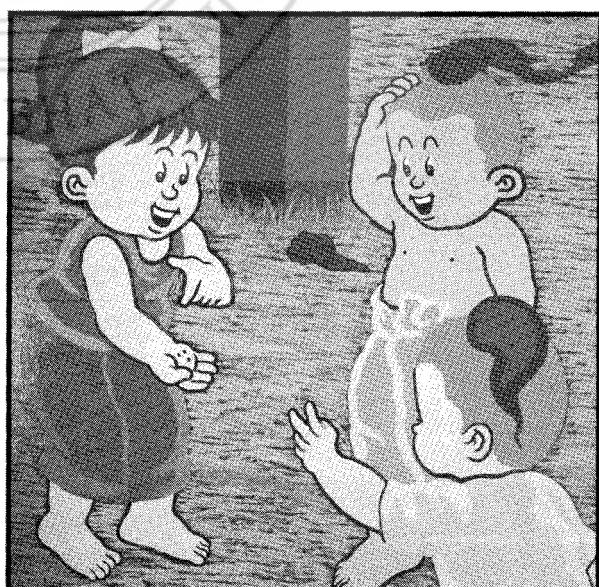
การศึกษาว่าการละเล่นพื้นบ้านของเด็กมีกำหนดอย่างไรนั้น เป็นเรื่องยากที่จะศึกษาถึงประวัติที่มาให้แน่ชัด เพราะลักษณะของการละเล่นมักจะไม่ปรากฏผู้เป็นต้นคิด แต่จะมีการสืบทอดต่อๆ กันมาโดยการบอกเล่าเป็นส่วนมาก จึงไม่อาจกำหนดลงไว้ได้ว่าการละเล่นชนิดใดเป็นของจังหวัดสงขลา การสรุปร่วมกันถึงความเป็นไปได้ของ การละเล่นในจังหวัดสงขลา จึงต้องอาศัยบิบิทแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้ ปรากฏว่าการละเล่นพื้นบ้านของเด็กมีมากมายแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประเภทเสียงหาย เป็นการเล่นเริ่มแรกของทุกกิจกรรมเพื่อเสียงหายหาผู้เล่นก่อน-หลัง หรือหาผู้ทำหน้าที่เด่นที่หนึ่ง เช่น ผู้เป็น-ผู้ตาย, ผู้รับ-ผู้ป่า, ผู้ซ่อน-ผู้หา การเสียงหายมีหลายวิธี เช่น

วิธีขับไม้สันไม้ยาว เช่น ไม้สันได้เล่นก่อน ไม้ยาวเล่นทีหลัง

วิธีโยนเหรียญหาย เช่น ทายโยนเหรียญเป็นรูปหัวได้เล่นก่อน รูปก้อยเล่นทีหลัง

วิธีหายมือ ทำได้หลายลักษณะโดยจะมีบังท้องสัน ๆ ประกอบพร้อมกับการซื้อไปยังตัวผู้เล่นทุกคน หรือแต่ละคนส่งมือเลียนแบบสิ่งต่าง ๆ เช่น

“ลา ลา ตี ตำ ปง” ทุกคนยืนล้อมเป็นวง เมื่อร้องจบหนึ่งเที่ยวแต่ละคนต้องยืนมือหงาย หรือค่าว่าเข้ามาในวงลักษณะมือคร่ำต่างจากเพื่อนคัดออกจากเหลือ 2 คนสุดท้าย เล่าวิจิบลี่ย์นาร้องบท วัน ตู สัม หรือบทซันซี โดยมีการร้องดังนี้

“ลา ลา ตี ตำ ปง ไครผิดมนุษย์เป็น”

“ลา ลา ตี ตำ ปง ส่วนน้อยออก”

“วัน ตู สัม” คล้ายกับ ลา ลา ตี ตำ ปง แต่ใช้กับการเสียงหายที่มีผู้เล่น 3 คน โดยมีการทำมือ 3 ลักษณะ คือ มือขยับ หมายถึง นก, ทำมือ หมายถึง หิน, หมายมือ หมายถึง น้ำ. โดยเมื่อร้องว่า “วัน ตู สัม” ก็จะแสดงมือแบบต่าง ๆ เพื่อคัดออก เหลือคนเดียวมีกิติกา ดังนี้

มือขยับรวมนิ้ว หมายถึง นก ชนะน้ำ แพ้หิน
ทำมือ หมายถึง หิน ชนะนก แพ้น้ำ
แบบมือหงาย หมายถึง น้ำ ชนะหิน แพ้นก
“ชันซี” ลักษณะคล้าย วัน ตู สัม แต่มีการทำมือและบทร้องต่างกัน บทร้องว่า “ชันซีเช้าบักกะเป้ายิ่งชุบ” มีกิติกาดังนี้

แบบมือหงาย หมายถึง กระดาษ ชนะค้อน แพ้กรรไกร

ชูนิวชั้นวักกลาง หมายถึง กรณีกรรไกรชนะกระดาษ แพ้ค้อน

ทำมือ หมายถึง ค้อน ชนะกรรไกร แพ้กระดาษ
“ชุ่มจี้” เป็นการเสียงหายคัดออกโดยการนับและใช้นิ้วชี้ไปยังมือหรือนิ้วน่องผู้เล่น ผู้เล่นทุกคนนั่งล้อมเป็นวงกลมคร่าฝ่ามือหงายสองข้างลงบนพื้น ยกเว้นคนเจ้าคัวหนึ่งมือ ส่วนอีกมือหนึ่งจะใช้จับบนหลังฝ่ามือทุกมือที่วางอยู่ในวง ขณะเจ้าคุณช่วยกันร้องเพลงประกอบการจี้ 1 พยางค์ต่อการจี้ 1 ครั้งหรือ 1 มือ เมื่อพยางค์สุดท้ายของเพลงตกตรงที่มือไหนหรือมือนั้นแล้วนิวันนั้นต้องออก ผู้จี้จะร้องและจี้ไปเรื่อย ๆ จนเหลือมือหรือนิวสุดท้ายจะเป็นผู้ชนะ บทร้องมีหลายสำเนียงอาจผิดเพี้ยนกันบ้างเล็กน้อย เช่น บทร้องที่อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ว่า

ชุ่มจี้ ชุ่มบุด ชุ่มแม่สีบุด ชุ่มแม่ลัดดา

พุตราเป็นดอก หมายออกเป็นใบ ผู้พิงลงใบว่ายนำ้ออแย่ อ้อแย่

2. ประเภทໄลจับ เล่นกันเป็นหมู่มีผู้เล่น 2 ฝ่ายฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ทัน หรือซ่อนหรือเล่นเป็นคนเป็น ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ໄลจับ หรือคันหา หรือเล่นเป็นคนตาย มีหลายชนิด เช่น ผีเข้าขาด เก็บผักบุ้ง ยายจำ เข้าดีบ่าวขอนาย เสือกินวัว

วิธีเล่นเช่น ผู้เล่นคนหนึ่งเป็นจะระเบ้า ส่วนคนที่เหลือเป็นผู้วิ่งหนีจะเข้าสมมุติทุกคนเล่นอยู่ในน้ำแล้วร้องพร้อม ๆ กันว่า

เก็บผักบุ้ง Majority ไม่ได้

เก็บไวไว หวานเข้มไม่มา

17

ร้องช้า ๆ จนเข้ามาໄลจับ ทุกคนจึงวิ่งหนีขึ้นศาลหรือบนโต๊ะ ถ้าเข้าจับถูกคนไหน ผู้นั้นเป็นเจ้าแทน การเล่นเช่นนี้เป็นการฝึกความว่องไวเสริมสร้างกล้ามเนื้อให้แข็งแรง

วิธีเล่นเช่นม้าส่างเมืองหรือบ่าวขอนาย ฝ่าย ก. ส่งตัวแทนมาที่เจ้าเมืองชื่อยืนตรงกลาง กระซิบชื่อผู้เล่นฝ่าย ข. คนหนึ่งคนได้กับเจ้าเมืองแล้ว

ม้าส่างเมือง หรือบ่าวขอนาย

กลับไปฝ่ายตน จากนั้นฝ่าย ข. ส่งตัวแทนมากระซิบชื่อผู้เล่นฝ่าย ก. บังจากนั้นทั้งสองฝ่ายส่งคนออกมานำฝ่ายใดออกมาระดับกับชื่อที่กระซิบ เจ้าเมืองจะร้องว่า “ไปง” ผู้นั้นต้องตกเป็นเชลยไปอยู่ฝ่ายตรงข้าม ฝ่ายไหนแพ้ต้องให้ฝ่ายชนะขึ้นคือ

การเล่นขึ้นม้าส่งเมือง หรือบ่าวของนายฝึกความชื่อสัตย์การปฏิบัติตามภารกิจ

3. ประเภทเล่นในน้ำ เป็นการละเล่นที่เล่นกันในแม่น้ำ ลำคลอง หรือทะเล เช่น ดำเน้ แแกกเหลน ตีลูกโป่ง ทุ่น ปลาลงแล ลอยตัว เรือกระดอง ปลาหมึก ค่อนโฉนดค่อนฉัง

ค่อนโฉนดค่อนฉัง นิยมเล่นในขณะที่เด็ก ๆ ลงเล่นในน้ำ ในแม่น้ำลำคลอง

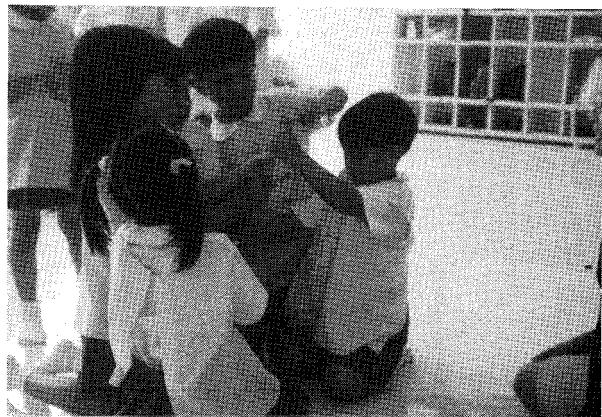
ผู้เล่น เป็นชายหรือหญิงก็ได้ไม่จำกัดจำนวน และอายุ

อุปกรณ์ สะพานหรือชานบ้านที่ยื่นลงไปในแม่น้ำลำคลอง

วิธีเล่น ผู้เล่นทุกคนขึ้นไปบนสะพานหรือชานบ้านที่ยื่นไปในลำคลอง ยืนเรียงกันที่ริมสะพานหรือชานบ้าน หันหลังสู่แม่น้ำลำคลองทุก คนทำมือโคนอกตัวเองในขณะที่ร้องเพลงพร้อม ๆ กันว่า “ค่อนโฉนดค่อนฉังค่อนไม้ร้าง หักดงดูม” หรือบางแห่งว่า “ค่อนโฉนดค่อนฉัง ค่อนไม้ย่างไม่หัก ค่อนไม้รักหักวุ่ม” พอร่องจบทุกคนก็ทำทางยาวหลังคลงไปในน้ำพร้อม ๆ กัน เล่นอย่างนี้ไปเรื่อย ๆ จนเบื่อก็หยุดเล่น

ประโยชน์ การเล่นค่อนโฉนดค่อนฉัง นอกจากเพื่อความสนุกสนานแล้วยังเป็นการช่วยฝึกความพร้อมเพียงและการรู้กำหนดจังหวะ (พรศักดิ์ พรหมเก้า 2529 : 485)

4. ประเภทใบ้ รับ หรือข้าง เป็นการเล่นที่ต้องใช้ทักษะความแม่นยำโดยต้องใช้อุปกรณ์ประกอบการเล่น การละเล่นประเภทนี้มีมากน้อยเช่น ไก่ขึ้นร้าน ขึ้นมายอรับชั้ดพรก ไม้อี ชั้ดหัวครก อีเดิง พ่อรวม

ค่อนโฉนดค่อนฉัง

อุปกรณ์ ที่ใช้ประกอบการเล่น เป็นวัสดุที่พบได้ในท้องถิ่น เช่น ลูกยาวยา หรือหัวครก (เม็ดมะม่วงหิมพานต์) ไม้ไผ่ ดินเหนียวปั้นเป็นรูปกลมเล็ก ๆ ตะกร้อที่สาจากใบมะพร้าว ผ้าขาวมัดเป็นก้อนกลม ตะเกียง ไม้ไผ่ผ่าซีก ลูกสาวัด เมล็ดมะขามเมล็ดยางพารา เช่น

ไก่ขึ้นร้าน

ผู้เล่นที่ละคนโดยนิมีขึ้นแล้วรับด้วยหลังมือแล้วโยนไม้ขึ้นจากหลังมือรับไม่ให้ได้ 1 อัน ถ้ารับได้ แยกไว้ต่างหากเป็นคะแนน ถ้ารับไม่ได้หรือรับได้เกิน 1 อัน เปลี่ยนให้คู่แข่งคนอื่นเล่นต่อไป เล่นจนหมดไม่ใช่จมน้ำนานกว่าคนละเท่าได คนที่ซึ่งได้มากที่สุดชนะ

ประโยชน์ ก่อให้เกิดความสนุกสนานฝึกให้รู้จักการพกติกิจ ฝึกความช่างสังเกตและช่วยฝึกการใช้กล้ามเนื้อมือ (อุดม หนูทอง 2529 : 282)

ไก่ขึ้นร้าน

ชั้ดพรก

ชั้ดพรก

ผู้เล่นใส่ลูกนูไไวในกระถางพร้าวคนละเท่า ๆ กัน ลูกนูทำจากดินเหนียวปั้นเป็นรูปกลม ๆ เท่าหัวแม่มือ หรือใช้เมล็ดมะม่วงหิมพานต์หรือเมล็ดยางพารา ก็ได้ ผู้เล่นจะกำหนดระยะผู้เล่นกับกระถางให้ห่างกันพอสมควร ประมาณ 5-15 เมตร คราวได้ก่อนจะได้ปาลูกนูให้โดน กระถาง ให้ลูกนูกระเด็นออกจากระถางไว้และเมื่อทุกคน ขวางหมดแล้ว หากมีลูกนูเหลืออยู่ในกระถางคนที่ขวาง ลูกนูไปได้ไกลที่สุดจะได้เป็นผู้ขวางกระถางนั้นใหม่ ได้ ลูกมากคนนั้นชนะ

การเล่นชั้ดพรก ฝึกประสาททางการกำหนดระยะ ความแม่นยำ

5. ประเภทล้อ-กลิ้ง มีหลายลักษณะได้แก่ การ เล่นล้อที่ทำจากไม้กระปองล้อรถทอยขิด ทอยบอล ทอยเส้น ล้อตอก ล้อกบ ล้อเส้น

ทอยบอล ชุดหลุมเท่าจำนวนผู้เล่นทุกคนตรง กลางวงขี้ดเส้นวงกลมล้อมรอบหลุม ผู้เล่นทุกคนยืน รอบวงกลม แต่ละคนเริ่มทอยบอลโดยโยนบอลให้กลิ้ง ลงหลุมที่อยู่ในวง บลอกลิ้งลงหลุมของใครให้เจ้าของ หลุมรีบวิ่งมาหยิบบอลข้างผู้อื่น ส่วนผู้อื่นต้องรีบวิ่งหนี ถ้าป้าโนนิครึ่งต้องเอา ก้อนกรวดมาวางไว้ในหลุมของผู้ป้า หนันถ้าป้าไม่โนนต้องเอา ก้อนกรวดวางในหลุมของผู้ป้า หลุมใดมีก้อนกรวดครบ 5 ลูกก่อนเจ้าของหลุมนั้นแพ้

การเล่นทอยบอล
ฝึกความแม่นยำในการ โยนบอล รู้จักหลบหลีกคู่ ต่อสู้ จึงต้องอาศัยความ ฉับไวและต้องเคารพกฎ กติกา

5. ประเภทเลียน แบบสัตว์ชนิดต่าง ๆ เป็นการละเล่นของเด็ก โดยมีการดัดซื้อและกำหนด กิจกรรมเลียนแบบสัตว์ ต่าง ๆ เช่น ปูขาเกะ ชนไก่ ชนวัวดิน ปลาวิ่งป่อง ตีไก่ ตีกบ หมายเหติว่า เชือชาง เชือนางแมว เสือกินวัว

ปลาวิ่งป่อง

ผู้เล่นฝ่ายเป็นป่องนั้งถ่างขาให้ปลายเท้าชนกัน อีกฝ่ายเป็นปลา แต่ละคนวิ่งกระโดดข้ามป่อง ฝ่ายป่อง ค่อยดูจังหวะ เมื่อฝ่ายปลากระโดดต้องยกเท้าขึ้นให้ ปลากระโดบป่อง ครกถูกกระแทบป่อง ต้องมาเป็นป่อง ผู้เป็นป่องที่ถูกกระแทบต้องมาเป็นปลาแทน

การเล่นฝึกกำลังขาให้รู้จักหัวและการกระยะ ในการกระโดด (อุดม หนูทอง 2529 : 2042)

ปลาวิ่งป่อง

เชือนางแมว

ผู้เล่นเป็นคนทรงนางแมว นั่งบนพื้นดิน ผู้เล่นคนอื่นใช้ผ้าขาวม้าคลุมบนศีรษะของคนทรงแมวหมุนผ้าเป็นเกลียว 2 ข้าง แล้วดึงผ้าขาวม้าให้คนทรงโยกไปมาพร้อมร้องเพลงประกอบจังหวะ

นางแมวยே	ขอพ้าขอฝน
ขอห้ามต์	มาสารท้วางแมว
มาปืน	ไม่มีพิมเลย

(คล้าย ไขยรัตน์ สัมภาษณ์)

การเล่นเชือนางแมว มีบุตรร้องคล้ายการเล่นของอีสาน คือ การเล่นแห่นางแมว แต่มีวิธีการเล่นไม่เหมือนกัน คือ แห่นางแมวจะอุ้มแมวแห่ไปรอบหมู่บ้านพร้อมกับร้องไปด้วย เมื่อผ่านบ้านใครจะหยุดร้องและคนในบ้านนั้นจะนำน้ำมาลดศีรษะของแมวด้วยน้ำ

นอกจากนี้ยังมีการเล่นเชือช้างในจังหวัดส旌ชลาชีบคล้ายกับการเล่นแห่ศีรษะของภาคกลางมีผู้เล่น 3 คน คนหนึ่งสมมุติเป็นร่างทรงวิญญาณช้าง โดยนั่งบนพื้นหรือบนกันครกตำข้าวที่คว้าอยู่บนพื้นผู้เล่นอีก 2 คน เอาผ้าขาวม้าคลุมศีรษะที่คนทรงแล้วหมุนผ้าขาวม้าให้เป็นเกลียว待ศีรษะคนทรง และช่วยกันดึงผ้าขาวม้าให้คนทรงโยกไปโยกมาพร้อมทั้งช่วยกันร้องเพลงประกอบซึ่งมีหลายสำนวน เช่น ช้าง บัดเล่าล่าง ช้าง กินไม่ໄ่ หมูกินบน พังพอนกินไก่ ลงมาไวไว เกิดเหอ นางช้าง

หลังจากที่คนทรงถูกโยกหลาย ๆ ครั้งแล้วได้ยินคำเชือเชิญนาน เข้าคนทรงจะรู้สึกตัวเองว่าเมื่อันกำลังเป็นช้าง คนทรงจะแสดงอาการเมื่อันช้าง เช่น คุกเข่าลงคลาน 4 เท้า แล้วอกร้องไห้คณ ถ้าอยู่ใกล้ ๆ ตัวไม่คนทรงจะทำท่าหักกิ่งไม่เมื่อันช้างกำลังหักกิ่งไม้มากิน

(จรรัตน์ บัวแก้ว และอุดม หนูทอง 2529 : 1056)

7. ประเภทที่ต้องอาศัยตาราง คือ การละเล่นของเด็กที่ต้องมีการขีดเส้นตารางลงบนพื้นโดยมีรูปแบบของเส้นหลายแบบ แต่ละแบบจะกำหนดวิธีการเล่นบนเส้นนั้นแตกต่างกันออกไป เช่น เรือบินเตย หยด แขก ห่วงยาง ลูกชุด เช่น

เรือบิน

เรือบิน เป็นการเล่นของเด็กที่มีการขีดเส้นเป็นตารางโดยจินตนาการมาจากลักษณะของเครื่องบินที่มีปีกบินเล่นกันในร่มหรือกลางแจ้งก็ได้แต่เป็นที่ลานกว้าง

ผู้เล่น ไม่จำกัดเพศและจำนวนผู้เล่น

อุปกรณ์ กุญ หรือ เกย ทำจากเศษกระเบื้องทำเป็นแผ่นกลมเล็ก ๆ หรืออาจจะใช้ก้อนหินเล็ก ๆ ก็ได้ หรือใช้ลูกหมาก

วิธีเล่น ขีดตารางเป็นเส้นลงบนพื้น เป็นรูปเครื่องบินมีปีก 2 ชั้น มีลำตัวทำเป็นช่อง ๆ เรียกช่องแต่ละช่องว่า “เมือง” มี 10 เมือง ต่อจากเมืองสุดท้ายเป็นหัวเมือง

เรือบิน

เริ่มเสียงภาษาตัวผู้เล่นก่อน ผู้เล่นทุกคนผลัดกันโยนเกยโดยยืนหันหลังให้เส้นแรกรอยนเกยไปที่ซ่องหัวเมือง หากใครตกใกล้มากก็สุดจะได้เริ่มก่อน

เริ่มเล่น ผู้เล่นคนแรกวางเกยของดูบนซ่องเมืองที่ 1 แล้วเริ่มกระโดดเขย่งเท้าข้างใดข้างหนึ่งโดยห้ามเปลี่ยนเท้าที่เขย่ง กระโดดก้าวเดียวลงทุกเมืองยกเว้นเมืองที่วางเกย และเมืองที่ 6-7, 9-10 ให้วางเท้าได้ 2 ข้าง แยกเท้าแต่ละข้างไว้เท้าละเมืองกระโดดถึงเมืองที่ 9-1 ให้หมุนตัวกลับและกระโดดเขย่งเท้ากลับมาทุกเมืองตามลำดับ จนถึงเมืองที่ 2 ก้มหยินเกยในเมืองที่ 1 และกระโดดข้ามอกนอกเส้นเริ่มโยนเกยวางในเมืองที่ 2 ก็เริ่มกระโดดเขย่งเท้าลงเมืองที่ 1 และกระโดดข้ามเมืองที่ 2 ไปช่องเมืองที่ 3 ทำเหมือนเทียวนราก และทำเช่นนี้ทุกเที่ยวจนกระถั่งมีโอกาสได้โยนเกยไว้ถึงเมือง 10

การกระโดดเมื่อวางเกยถึงเมืองที่ 10 กระโดดตามลำดับขั้น เมื่อถึงเมือง 9-10 ก็จะกระโดดยืน 2 เท้าในซ่องหัวเมืองโดยยืนหันหลังให้เมืองต่าง ๆ แล้วโยนเกยลงมา ลงเมืองไหนจะได้เป็นเจ้าของเมืองนั้นเมื่อกระโดดถึงเมืองดูบนของเมืองนั้นได้ยืน 2 เท้า ถ้าโยนออกนอกซ่องถือว่าแพ้

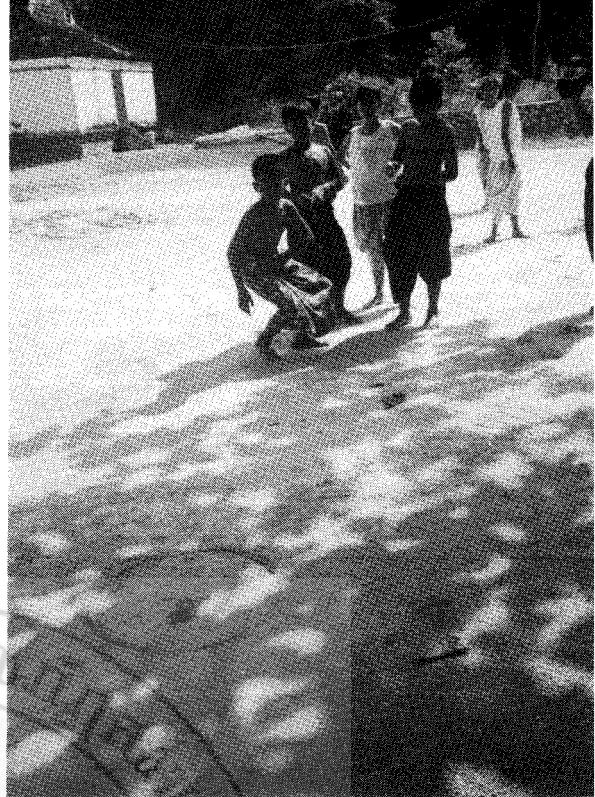
กดิกา หากผู้ใดทำผิด จะต้องผลัดให้ผู้อื่น ๆ ลงเล่นบ้าง กรณีที่ผิดกดิกาคือ โยนเกยไม่ถูกต้องตามลำดับเมือง หรือเกยทับเส้น, ยืน 2 เท้าในเมือง 1 2 3 4 5 8 ขณะก้มหยินเกยเขามีอಡะพื้นไม่ได้ ขณะกระโดดห้ามเหยียบทุกเส้น การที่จะเป็นผู้ชนะคือ ต้องได้ครองเมืองมากที่สุด

ประโยชน์ ฝึกการควบคุมร่างกาย การทรงตัว การคาดคะเนในการถ่ายนำหนักขณะโยนเกย

8. ประเภทที่ต้องใช้ยางเป็นอุปกรณ์ในการเล่น โดยเฉพาะยางที่ใช้เป็นยางวง หรือยางเส้น ด้วยวิธีการยิง แห่ชิง และการเป่า เช่น การเล่น ยิงรา瓦 ยิงวง เป่ากันชิงยางในน้ำ

ยิงวง

ผู้เล่นทุกคนต้องลงยางวงเป็นทุนคนละ 5-10 เส้นวงไว้กลางวงน้ำพื้น ผลัดกันยิงยางด้วยยางที่เป็นเกยให้พันออกจากวงจะได้เป็นกรรมสิทธิ์ ถ้ายางยังไม่พันออกจากวงจะเอายางทุนไม่ได้ เมื่อยิงแล้วยาง

ยิงวง

กระจายอยู่ในวงก็ไม่ต้องจัดให้ผู้เล่นคนอื่นผลัดกันยิงให้ย่างหมัด

การเล่นยางวง ฝึกการใช้สายตา การคาดคะเน กระบวนการแม่นยำแต่บางที่อาจเป็นการสร้างนิสัย การเล่นพนันให้แก่เด็ก

9. ประเภทต่อสู้ เป็นการเล่นแข่งขันด้วยวิธีการต่อสู้โดยผู้เล่นต่อสู้เองหรือใช้อุปกรณ์ในการต่อสู้เช่น ไมยทะเล ตีไก่ด้วยหม้า ไก่ชน หลอดดูดน้ำชาไก่ วัวดินชน หรือการใช้อุปกรณ์ในการต่อสู้ เช่น จับโพง หนังสติก

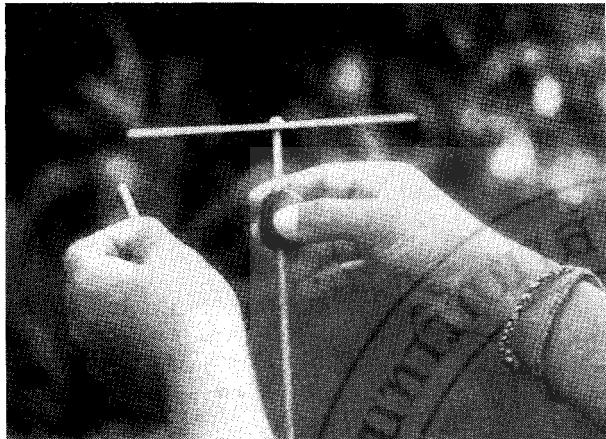
จับโพง

อุปกรณ์ คือ ปล้องไม้ไผ่ 2 ลำ ลำหนึ่งเป็นกระบอก อีกลำหนึ่งเป็นแกนและกระสนุนใช้ผลไม้ เช่น ลูก Harvey มาเชือพวง หรือกระดาษชูบัน้ำให้เปียกบันเป็นก้อนกลม ๆ กระสนุนขนาดต้องโตกว่ารูกระบอก

วิธีเล่น เอากระสนุนใส่ในรูกระบอกไม้ไผ่ให้แกนไม้ไผ่กระทุบจนเข้าไปได้ประมาณ 1 ใน 4 ของกระบอก ใช้กระสนุนอีกนัดหนึ่งยัดเข้าไปอีก เอาไม้ไผ่ที่เป็นแกนกระทุบเข้าไปอีกเล็กน้อยจากนั้นใช้แกนไม้ไผ่กระทุบซ้ำ แรง ๆ เข้าไปในกระบอกไม้ไผ่ แรงอัดของอากาศที่อยู่ระหว่างช่องว่างของกระสนุนด้วยกันนัดที่ 2 จะเป็นแรงช่วยผลักให้กระสนุนออกจากกระบอกไปตาม

เป้าหมายที่ต้องการจะยิงและเกิดเสียงดัง蓬ของจาก
ปากกระบอก

9. ประเภทใช้อุปกรณ์เล่นคนเดียวไม่มีการแข่งขัน เช่น การดีบุไม้ การเป่าไม้ การเล่นลูกหัน

ลูกหัน

ลูกหัน

หมายถึง กังหัน จำลองมาจากการหัน

วิธีทำ นำลูกยางพาราลูกหนึ่งเจาะรูที่หัวท้าย และตรงกลาง 3 รู เขี่ยเอาเนื้อยางพาราออกให้หมด นำไม้ไผ่เหลายาวปลายด้านบนเสียบด้วยใบไม้ไผ่ หรือใบกาน้ำมาก ใบatal คล้ายรูปกังหัน ทำเป็นใบพัดขนาดกว้าง 0.5 นิ้ว ยาว 4-5 นิ้ว ห่างจากใบไม้ลัง มากประมาณ 2-3 นิ้ว ผูกด้วยยางขนาด 8-10 นิ้ว ที่แกนไม้ไผ่สวมลูกยางเข้าในแกนไม้ไผ่ให้ด้วยพันไปกับ แกนไม้ไผ่ดมวนอยู่ในลูกยาง มืออีกข้างหนึ่งดึงปลาย ด้วยออกให้ดึง แกนใบพัดรวมทั้งใบพัดก็จะหมุนเต็มที่ เมื่อหย่อนด้วยลงด้วยก็จะตกกลับเข้ามาอยู่ในลูกยาง อีกพอหมดด้วยก็ดึงออกอีกใบพัดก็จะหยุดอยู่ตลอดเวลา

11. ประเภทกีฬา เป็นการละเล่นของเด็กเพื่อ
ประลองสติปัญญาระหว่างบุคคลโดยมีกิตกาเครื่องครด
ทุกคนจึงต้องปฏิบัติตามกติกา ดังนั้นจึงเป็นการเสริม
สร้างความเคราะห์ภูมิของสังคมไปด้วย การเล่น
กีฬามีทั้งเล่นเป็นทีมและเล่นระหว่างบุคคลและมีทั้ง
กีฬากลางแจ้งและกีฬาในร่ม ลักษณะโดดเด่นคือ
การเล่นกีฬาของเด็กเป็นการแสดงออกให้เห็นถึง
สภาพสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ การเล่นกีฬา

พื้นบ้านมีหลายชนิด เช่น หมายความ ว่า สะบ้า ราวด้อ
ลูกไส้ บูสุ ไม้อี้ เป็นต้น

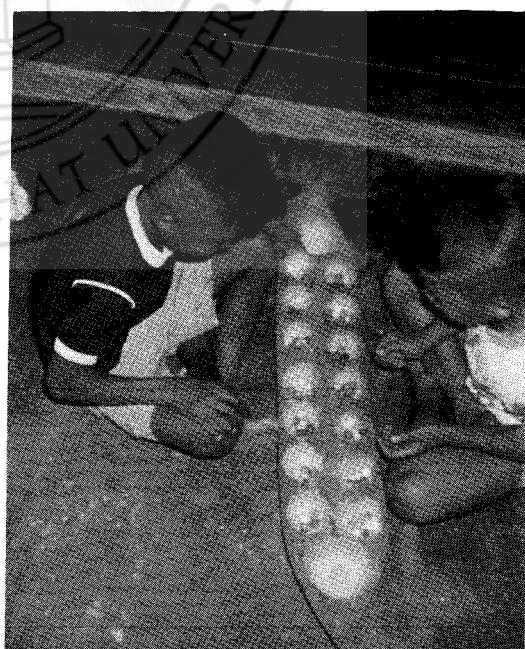
หมายความ

การเล่นหมายความ นิยมเล่นทั่วไปในภาคใต้ โดย
เฉพาะจังหวัดสงขลาซึ่งเป็นจังหวัดศูนย์กลางการค้า
ขายทางทะเลที่สำคัญของภาคใต้ มีเรือเดินทางออกจาก
ชายฝั่งร่วมทำการค้ากับชาวใต้ นับเป็นอิทธิพล
ส่วนหนึ่งที่ทำให้การเล่นหมายความมีลักษณะทางคล้าย
เรือในร่างมีหลุมขนาดเล็ก 2 แต่ ๆ ละ 7 หลุม และ
ส่วนปลายมีหลุมใหญ่ด้านละ 1 หลุม เรียกหลุมใหญ่ว่า
“แม่เร็น” หมายถึง แม่เรือนหรือห้าเมืองนั้นเอง สำหรับ
หมายที่ใช้เดินแต่เดิมใช้เมล็ดพีช เช่น สาวด ยางพารา
มะขาม ลูกนุ่ม (ดินเหนียวบืนเป็นรูปกลม ๆ เล็ก ๆ)
ปัจจุบันนิยมใช้ลูกแก้วมีสีสันหลากหลายสีสวยงาม

วิธีเล่น

1. ผู้เล่นทั้ง 2 ฝ่ายนั้งอยู่คนละข้างของรัง
หันหน้าเข้าหารางนำหมายหยอดใส่ในหลุมของเมือง
ตัวเอง หลุมละ 7 เม็ด 7 หลุม

2. การเริ่มเล่นอาจตกลงกันว่าจะให้ฝ่ายใดเป็น
ผู้เดินก่อน การเดินหมายจะเริ่มใช้หมายจากหลุมใด
หลุมหนึ่งก็ได้ แต่ต้องเป็นหมายที่อยู่ใน “แตน” ของตัว
เอง แล้วเดินร่ายไปทางด้านซ้ายมือ เมื่อเดินผ่านหลุม
“แม่เรน” ของตนก็อาจหมาย “ชั้นเร็น” ได้ 1 เม็ดทุกรวง

หมายความ

แล้วเดินเลยเข้าไปในดินแดนของฝ่ายตรงกันข้ามร้ายไปเรื่อย ๆ เมื่อถึงหลุมสุดท้ายของฝ่ายตรงกันข้ามก็จะต่อมาก็ที่หลุมแรกของฝ่ายตน (ไม่ได้มากในหลุม แม่เริ่นของฝ่ายต่อสู้) เดินไปเช่นนี้เรื่อย ๆ จนกว่ามากก็ได้มาจากการหยิบครั้งแรกหมด มีกดิการว่า

2.1 ถ้าหากเม็ดสุดท้ายตกตรงหลุมที่มากอีนเหลืออยู่ให้มากทั้งหมดในหลุมนั้นเดินต่อไปได้

2.2 ถ้าหากเม็ดสุดท้ายตกตรงหลุมที่ไม่มีมากอีนเหลืออยู่เลยถือว่าการเดิน “ตาย” ต้องหยุดเดินทันทีและถ้าเป็นการเดินในรอบแรกที่เริ่มลงมือเดินพร้อมกัน ต้องปล่อยให้ฝ่ายตรงข้ามเดินต่อไปเพียงฝ่ายเดียวจนกว่าจะตาย จึงเปลี่ยนให้คนที่ตายก่อนเดินกลับกันไปเรื่อย ๆ

2.3 เมื่อผู้เดินมาก “ตาย” ถ้าตายในแดนของตัวเองและในหลุมที่อยู่ในแดนของฝ่ายตรงกันข้ามของหลุมนั้นมีมากอยู่ ผู้เดินตายก็จะให้ “กิน” มากในหลุมนั้นทั้งหมดโดยน้ำไปใส่ในแม่เริ่นของฝ่ายตนในทันทีแล้วจึงเปลี่ยนให้ฝ่ายตรงกันข้ามเดินต่อไปจดหมดมากเดิน

3. เมื่อการแข่งขันในรอบนั้นยุติลงแต่ละฝ่ายนำมากในหลุม “แม่เริ่น” ของตนมาเรียงใส่หลุมในแดนของตนใหม่ ฝ่ายที่เสียมากไปมากไม่อาจใส่มากให้ครบหลุมได้ขาดไปก็หลุมถือว่า “เป็นหมาย” ไปเท่านั้นหลุม ต้องยกเลิกไม่ใช้หลุมนั้นเล่นในรอบต่อไปจะถัดจากหลุมสุดท้ายเข้ามาเรื่อย ๆ เช่น ถ้าเหลือหกมาเพียง 42-48 เม็ด จะเรียงได้เพียง 6 หลุม ต้องตัดหลุม 7 ออก ฝ่ายใดมีหลุมที่กล้ายกเป็นหมายไปหลายหลุมก็จะเสีย

เปรียบคู่ต่อสู้มากขึ้น เพราะโอกาสที่ตนจะ “กิน” มากของอีกฝ่ายหนึ่งจะลดน้อยลง ทั้งทำให้การคิดคำนวณก็ทำได้โดยยากและถ้าฝ่ายใดเป็นหมายหมดทุกหลุม ก็ถือว่าแพ้โดยสิ้นเชิง

การเล่นว่าว

การเล่นว่าว เป็นกีฬาพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่นิยมเล่นทั้งเด็กและผู้ใหญ่เป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ในบางโอกาสสามารถนำมายัดเป็นการแข่งขันได้

ผู้เล่น คนส่งว่าว 1-3 คน คนซักว่าว 2-4 คน จำนวนคนเขียนอยู่กับชนิดของว่าว

อุปกรณ์ ว่าวทำด้วยโครงไม้ไผ่เป็นรูปต่าง ๆ หุ้มโครงด้วยกระดาษแล้วใช้เชือกซัก

สถานที่ นิยมเล่นว่าวกันที่โล่งแจ้ง มีลมแรงโดยเฉพาะชายทะเล

วิธีเล่น ว่าวมีหลายชนิดเช่น ว่าวระบบอก ว่าวญี่ปุ่น ว่าวก ว่าวปักเป้า ว่าววงเดือน นิยมเล่นช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน การเล่นว่าวเพื่อความสนุกสนานหรือเพื่อแข่งขันก็ตาม จะมีผู้ส่งว่าว 1-4 คน แล้วแต่ขนาดของว่าว ผู้ซักว่าจะ放อนเชือกปล่อยออกเรือ ฯ ตัวว่าวจะต้านลมทำให้เกิดมุนเฉียงกับกระแสลม จนว่าวทรงตัวลอยอยู่ในอากาศ

การแข่งว่าวที่นิยมแข่งว่าวคือ ว่าววงเดือนในหมู่ชาวไทยมุสลิมเรียกว่า วนู และ การแข่งขันจะดูว่าววัดไหนสูงกว่าจะเป็นตัวชนะ นิยมแข่งครั้งละ 2 ตัว แบบแพ้คัดออกเมื่อตัวไหนชนะก็จะแข่งขันกับว่าวตัวอื่นในรอบต่อไปจนกระทั่งได้ว่าวตัวชนะเลิก

การเล่นว่าว

ความคลี่คลายเปลี่ยนแปลง

ปัจจุบันการละเล่นพื้นบ้านของเด็กมีรูปแบบเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตด้วยเหตุที่ว่า ปัจจัยสังคมถูกแปรเปลี่ยนไปย่อมมีผลต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยเฉพาะวัฒนธรรมที่เกิดกับเด็กซึ่งเป็นวัยที่ง่ายต่อการปรับเปลี่ยนโดยเด็ก ๆ ไม่อาจทราบได้เลยว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้จะส่งผลต่อพัฒนาการทางวัฒนธรรมของชุมชน ผลที่เกิดจากการพัฒนาสังคมที่มีต่อการละเล่นของเด็ก คือ

1. การละเล่นบางชนิดสูญหายไป เช่น การเล่นกอลองดิน ปีชัง เข็อช้าง หรือไดร์บ์ความนิยมด้วยลง เช่น ก่อนโฉนด่อนฉะ ลูกหัน รวมเด้อ.

2. การละเล่นบางชนิดถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้เข้ากับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น การเล่นชัตพ Rodr ใหม่นิยมนำกระลาและเมล็ดมะม่วงหิมพานต์มาเล่น เพราะหายากขึ้น แต่ใช้ก้อนหินซึ่งพบหาได้ยากกว่า เพราะมีการก่อสร้างเกิดขึ้นทั่ว ๆ ไป การเล่นตะกร้อใบมะพร้าวหมดไปหันมาเล่นตะกร้อห่วย การเล่นบล็อกที่ทำกันเองจากขี้ย่างกับหันมาเล่นฟุตบอลที่สั้นซึ่งมาจากต่างประเทศหรือบล็อกพลาสติกที่เป็นตัวการทำลายสิ่งแวดล้อม การเล่นหมากที่เคยใช้เมล็ดยางกลับหันมาใช้ลูกแก้วหลากระซิส การเล่นลูกดalem ปาราวลดลงเปลี่ยนมาเล่นปาสาวน้อยตกถัง การเล่นเรือกระดองปลาหมึก หรือพ朵พร้าว เปเลี่ยนมาเล่นเรือพลาสติก เรือไฟเบอร์ สกูเตอร์ (Scooter) สเก็ต (Skate) การเล่นชั้บໂປ່ງเปลี่ยนไปมาเล่นปืนฉีดน้ำ ปืนอัดลม

3. การละเล่นชนิดใหม่เกิดขึ้นมากmany เช่น เกมวีดีโอ เกมคอมพิวเตอร์ แข่งรถซิ่ง

ปัจจัยที่เป็นเหตุให้เกิดสภาพด่าง ๆ ทำให้การละเล่นของเด็กมีการคลี่คลายไปได้แก่

1. การให้การศึกษาแก่เยาวชน มุ่งให้ทุกคนในประเทศไทยออกภารย์ด้วยรัฐฐานจากส่วนกลางเป็นตัวชี้วัดความเป็นประเทศไทย ไม่ให้ความสำคัญแต่รัฐธรรม์ท้องถิ่นซึ่งแฟงเร้นภูมิปัญญาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

การสอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนมุ่งให้นักเรียนฝึกกีฬา ฟุตบอล บาสเกตบอล ปิงปอง แบดมินตันเพื่อ

ความเป็นสากล เป็นเหตุให้การละเล่นพื้นบ้านถูกคลี่คลายและสูญสิ้นไปในที่สุด

2. การพัฒนาจังหวัดต่าง ๆ เช่น การสร้างทางรถไฟ การจัดระบบการสื่อสาร ไปรษณีย์ การสร้างเขื่อนและฝายน้ำ การสร้างถนน สนามบินหาดใหญ่ และการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติส่วนนำความเจริญและความเสื่อมถอยมาสู่ชุมชน เกิดการสร้างสรรค์และสูญสิ้นซึ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่นสังคมเกษตรกรรมก้าวเข้าสู่อุตสาหกรรม ป้าไม้ถูกทำลายสัตว์ป่าสูญพันธุ์ เช่น ช้างแคระ การทำนาข้าว ดาลโตนดลดลงนิยมทำนากุ้ง เกิดโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นหลายท้องที่เหล่านี้ล้วนมีส่วนทำให้ระบบนิเวศวิทยาเปลี่ยนแปลง เมื่อการคมนาคมดีขึ้น ประชาชนก็เดินทางออกนอกชุมชนเพื่อแสวงหาสิ่งที่ดีกว่าเกิดการลงทะเบียนฐาน อิทธิพลต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้การละเล่นของเด็กเสื่อมถอย เช่น การเล่นปีชัง ทดลอง เข็อช้าง ลูกหัน เป็นต้น

3. ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ทั่วโลกอย่างไร้พรัมแดน เกิดเครื่องจักรกล เครื่องอิเล็ก โทรนิคามากมายที่ช่วยอำนวยความสะดวกสบายให้มนุษย์แม้แต่การบันเทิงมีโทรศัพท์ ภาคยนตร์ เกมคอมพิวเตอร์ ตลอดจนสถานเริงรมย์ต่าง ๆ ความเจริญด้านเทคโนโลยีบันเทิงผลักดันให้การละเล่นพื้นบ้านหมดความสำคัญทั้งยังถูกมองว่าเป็นเรื่องล้าสมัย ♣